

КОМАНДА ПРОЕКТУ

Лариса Пильгун, менеджер проекту, заступник голови правління Української асоціації оцінювання, незалежний фахівець з оцінювання

pylgunlv@gmail.com

Михайло Савва, член правління Української асоціації оцінювання, незалежний фахівець з оцінювання, доктор політичних наук, професор

pasaranno2015@gmail.com

Ольга Щетініна, голова правління Української асоціації оцінювання, незалежний фахівець з оцінювання

oschetinina00@gmail.com

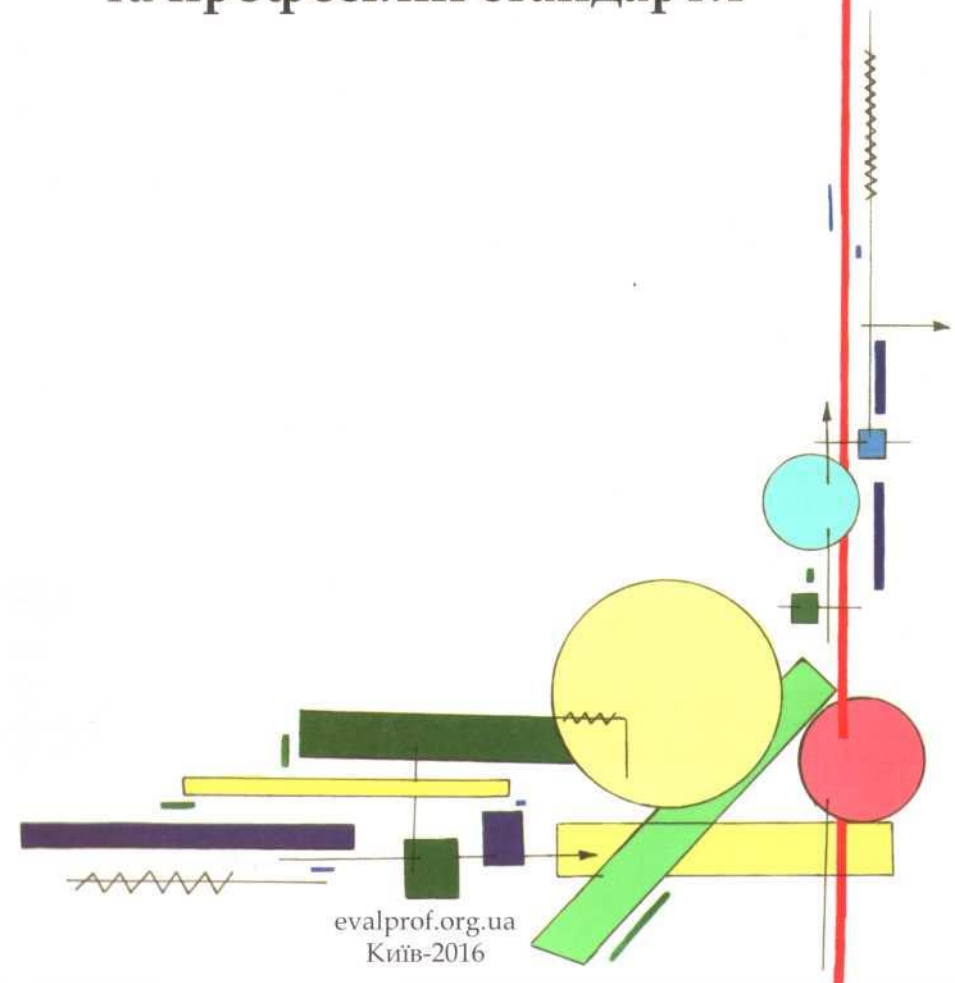
Ірина Кравчук, член правління Української асоціації оцінювання, незалежний фахівець з оцінювання, доктор наук з державного управління

irene.kravchuk2010@gmail.com

Про Проект в інтернеті:

evalprof.org

Фахівець з оцінювання: СТАНДАРТИ ОЦІНЮВАННЯ та професійні стандарти

Організації, причетні до створення стандартів оцінювання та професійних стандартів

International Organization for Cooperation in Evaluation (IOCE) -
<http://www.ioce.net/>

Our mission is to increase public awareness and globally validate evaluation, and support VOPEs in contributing to good governance, effective decision making and strengthening the role of civil society.

Українська асоціація оцінювання (УАО) -
<http://www.ukreval.org/>

Місія УАО - розвиток, поширення, використання оцінювання в Україні з метою удосконалення діяльності державного, громадського та приватного секторів

Российская ассоциация специалистов по оценке программ и проектов - <http://eval.ru/>

Миссия ассоциации – развитие и продвижение оценки программ и политик как профессии в России

Евразийский альянс национальных ассоциаций в сфере оценивания - <http://www.evaleurasia.org/>

Альянс создан для содействия профессионализации оценки в странах региона через развитие национальных объединений специалистов по оценке.

Фахівець з оцінювання:

**СТАНДАРТИ ОЦІНЮВАННЯ
та професійні стандарти**

evalprof.org.ua

Київ - 2016

Організація, що затвердила стандарти оцінювання та проект професійного стандарту фахівця з оцінювання - **Українська асоціація оцінювання**

Дата затвердження стандарту - **18 березня 2016**

Дата наступного перегляду стандарту - **18 березня 2017**

Команда проекту висловлює подяку Притоманову Сергію Олексійовичу, віце-президенту Інституту професійних кваліфікацій, за допомогу у створенні проекту професійного стандарту фахівця з оцінювання

ПРОЕКТ

Створення та впровадження на національному рівні професійних стандартів діяльності фахівців з оцінювання (осіб, що спеціалізуються на оцінюванні політик, програм і проектів)

За результатами конкурсу малих грантів Eval Partnersinvites Voluntary Organizationsfor Professional Evaluation (VOPEs) у 2015 році Українська асоціація оцінювання отримала підтримку для відразу двох конкурсних пропозицій. Конкуренція в конкурсі була досить жорсткою - заявки представили 26 партнерства, в тому числі за участю Канади, Ізраїлю, Південної Африки, Китаю. Переможцями стали тільки 8 заявок.

Одна пропозиція була спільно розроблена і представлена на конкурс Українською асоціацією оцінювання (УАО) і Російською Асоціацією фахівців з оцінювання програм і політик (АСОПП). Друга пропозиція була розроблена і представлена на конкурс «Євразійським альянсом національних асоціацій в сфері оцінювання»¹, членом якого є УАО. Обидві заявки мали на меті створення професійних стандартів діяльності з оцінювання політик, програм і проектів.

Необхідність створення і впровадження стандартів визначається зростаючим попитом на оцінювання політик, програм і проектів. Попит на оцінювання значно виріс не лише з боку недержавних, але і з боку урядових організацій, які роблять спроби створити систему прозорого, спрямованого на результат управління. Оцінювання стає невід'ємним компонентом реформ в країні: необхідність вести професійний моніторинг та оцінювання цих реформ стала очевидною не лише для міжнародних донорів, але також для центральної влади та експертних організацій громадянського суспільства. Відповідно, виникає закономірне питання: хто може цим займатися, щоб забезпечити замовнику результат і не дискредитувати ідею оцінювання? Які мінімальні вимоги до фахівців з оцінювання? Які етичні норми повинні жорстко дотримуватися в ході професійної діяльності, а які є надуманими і покликани лише

¹Євразійський альянс національних асоціацій в сфері оцінювання - <http://www.evaleurasia.org>.

захистити когось персонально від конкуренції? Як готувати фахівців з оцінювання, які працюватимуть в українських реаліях.

Зростаюча кількість фахівців у сфері оцінювання і потреба підготовки фахівців з урахуванням національних особливостей визначили потребу появи професії «фахівець з оцінювання» в національний класифікатор професій. Першим кроком до узаконення нової професії повинен стати розроблений в рамках проектів портфель професійних стандартів - комплекс вимог до професійної компетентності та рамки компетенції (що, як правило, визначається роботодавцями і служить основою професійного навчання).

Результати проекту будуть представлені на сайтах УАО і АСОПП, поширені в друкованому вигляді серед органів влади, професійних співтовариств, навчальних закладів, бібліотек з метою практичного застосування.

РЕЗЮМЕ ПРОЕКТУ

Мета проекту:

розробка портфелю професійних стандартів фахівців з оцінювання (осіб, що спеціалізуються на оцінюванні політик, програм і проектів).

Унікальність проекту:

творення умов для появи окремого виду професійної діяльності, для підвищення якості цієї діяльності в інтересах суспільства та влади в Україні.

Ідея проекту:

зростаюча кількість фахівців з оцінювання і потреба підготовки фахівців з урахуванням національних особливостей визначили потребу введення фахівців з оцінювання до національного класифікатора професій. Першим кроком до «узаконення» нової професії має стати розроблений в рамках проектів портфель професійних стандартів - комплекс вимог до професійної компетентності та рамки компетенції (що, як правило, визначається роботодавцями і служить основою професійного навчання). Ініціатори проекту сподіваються на те, що наявні навчальні програми, курси та матеріали будуть оновлені у

відповідності до стандартів, а автори навчальних матеріалів візьмуть участь у створенні стандартів.

Основна діяльність в рамках проекту (листопад 2015 р. - березень 2016 р.):

- робоча зустріч експертів УАО та АСОПП;
- створення сайту, який буде висвітлювати роботу над професійними стандартами;
- міжнародна відеоконференція «Міжнародний досвід професіоналізації оцінювання політик, програм і проектів»;
- робота експертів УАО над професійними стандартами;
- дистанційне обговорення проекту професійних стандартів експертами УАО та АСОПП;
- експертиза та доопрацювання проекту професійних стандартів експертами;
- затвердження професійних стандартів на загальних зборах УАО;
- підготовка та друк професійних стандартів та методики що їх використання до друку;
- оновлення та перевидання глосарію з оцінювання;
- презентація професійних стандартів та оновленого глосарію;
- поширення професійних стандартів та методики що їх використання.

Публічне обговорення стандартів відбулося:

- під час Міжнародної відеоконференції «Міжнародний досвід професіоналізації оцінювання політик, програм і проектів» (28 січня 2016, Київ, Україна);
- в рамках Школи лідерів національних асоціацій у сфері оцінювання (2-5 березня 2016, Алмати, Казахстан);
- на відкритому засіданні УАО (18 березня 2016 р, Київ, Україна).

СТАНДАРТИ ОЦІНЮВАННЯ

ОЦІНЮВАННЯ (Evaluation, Оценка/ Оценување)

Визначення змін за результатами реалізації політики/ програми/ проекту, задля того, аби зрозуміти:

- Чи були досягнуті заплановані результати?
 - Наскільки вірними були припущення щодо результатів політики/ програми/ проекту?
- Наскільки ефективними, результативними і стійкими є зміни?

Оцінювання результатів політики/ програми/ проекту дає зворотній зв'язок щодо досягнення мети та завдань політики/ програми/ проекту. Оцінювання є основою для прийняття рішень та належного планування, ефективного використання коштів. Оцінювання створює передумови для удосконалення політики/ програми/ проекту, оскільки дозволяє навчатися на основі уроків попереднього досвіду. Оцінювання забезпечує реалізацію принципів належного врядування (ефективності, результативності, відкритості, підзвітності).

Члени Української асоціації оцінювання у процесі створення професійних стандартів зробили досить детальний опис професійної компетентності фахівця з оцінювання.

ФАХІВЕЦЬ З ОЦІНЮВАННЯ (Evaluator, Спеціаліст по оцінці)

Особа, що спеціалізується на оцінюванні та в своїй діяльності керується стандартами оцінювання. В залежності від типу оцінювання, фахівці з оцінювання можуть бути внутрішніми (тобто працювати в команді, що відповідає за реалізацію політики/ програми/ проекту), або зовнішніми (тобто бути незалежними від донора, або організації-виконавця політики/ програми/ проекту). Окремо виділяють фахівців з оцінювання, що беруть участь у партисипативному оцінюванні; їх роль у проведенні оцінювання полягає здебільшого у фасилітації оцінювання, а не його безпосередньому проведенні.

Під компетентністю розуміється здатність застосовувати знання та уміння для досягнення намічених результатів. Демонстрована компетентність інколи називається кваліфікацією².

Для того, щоб результати оцінювання були максимально правдоподібні та викликали довіру та визнання, фахівець з оцінювання повинен володіти (або гарантувати, що команда задіяних фахівців володіє) необхідною компетентністю у сфері оцінювання та має відповідну репутацію.

До того, як прийняти пропозицію виступити в якості фахівця з оцінювання, особа має переконатися у тому, що має достатній досвід роботи та компетентність для проведення оцінювання. За вимогою замовника фахівець з оцінювання зобов'язаний надати інформацію про свою попередню діяльність та про наявний досвід роботи у сфері оцінювання.

Фахівець з оцінювання має працювати в межах своєї професійної підготовки та компетентності. У випадках, якщо рівень їх кваліфікації та компетентності не дозволяє провести якісне оцінювання, фахівці з оцінювання мають відмовлятися від проведення оцінювання. Якщо відмовитися від замовлення або пропозиції важко, фахівець з оцінювання повинен чітко зазначити замовнику будь-які існуючі значні обмеження, які можуть вплинути на якість результатів оцінювання. Фахівці з оцінювання мають докласти усіх зусиль для того, щоб сформулювати компетентне судження щодо політики, програми, проекту самостійно і безпосередньо, або ж за допомоги інших фахівців, які володіють для цього необхідними знаннями та уміннями.

Члени групи фахівців з оцінювання мають доповнювати один одного з точки зору спеціалізації та досвіду роботи. По можливості хоча б один член групи повинен мати досвід роботи з оцінювання аналогічного об'єкта оцінювання, або володіти глибокими знаннями щодо об'єкта оцінювання. Бажано, щоб принаймні один член групи фахівців з оцінювання був фахівцем з проведення оцінювання і володів практичним досвідом застосування конкретної методології оцінювання, яка буде використовуватися при проведенні даного оцінювання. Крім того, члени групи з оцінювання повинні володіти достатніми знаннями і розумінням основних питань і проблем соціально-економічного розвитку регіону, де проводиться оцінювання, або аналогічного регіону.

²ISO 9000:2015/

Освіта

Фахівець з оцінювання повинен мати відповідний рівень освіти, кваліфікації та професійної підготовки в сфері проведення оцінювання. Бажано, щоб фахівці з оцінювання мали академічну ступінь спеціаліста або магістра або еквівалентний рівень освіти у сфері суспільних або економічних наук та пройшли спеціалізовану підготовку в таких сферах, як оцінювання, управління проектами, соціальні дослідження, статистичний аналіз.

Підвищення кваліфікації

Фахівець з оцінювання повинен постійно прагнути підвищення рівня своєї компетентності для забезпечення найвищої якості роботи при проведенні оцінювання та постійно розширювати свої теоретичні знання та вдосконалювати свої уміння з оцінювання. Постійний розвиток професійних умінь може включати: участь в офіційних семінарах та практикумах, самоаналіз та самоосвіта, співпраця з іншими фахівцями з оцінювання та суміжних сфер професійної діяльності для обміну знаннями, уміннями та досвідом.

Досвід

Фахівець з оцінювання має володіти досвідом професійної діяльності в наступних сферах:

- розробка та регулювання процесів оцінювання, у тому числі за участю зацікавлених сторін;
- розробка і проведення досліджень;
- планування політики/ програми/ проекту, контроль за їх здійсненням та управління ними.

Уміння та методичні / технічні знання

Фахівці з оцінювання повинні мати спеціалізований досвід та/або методологічні/технічні знання, включаючи певні спеціальні уміння збору та аналізу даних в наступних сферах:

- розуміння принципів управління орієнтованого на результати;
- розуміння логічної структури політики/ програми/ проекту;
- проведення підсумкового оцінювання;
- збір та аналіз кількісних і якісних даних;

- використання процедур аналізу та підходів заснованих на широкій участі зацікавлених сторін.

Від фахівців з оцінювання вимагається впевнене застосування методології та підходів, які необхідно використовувати при проведенні конкретного оцінювання.

Від фахівців з оцінювання може також знадобитися досвід роботи в надзвичайних ситуаціях або обізнаність щодо подібних дій як в ході самого оцінювання, так і для розуміння особливостей його проведення в надзвичайних ситуаціях.

Управлінські уміння

Фахівець з оцінювання, до обов'язків якого належить управління проведенням оцінювання, повинен володіти спеціальними управлінськими уміннями:

- управління процесом оцінювання;
- планування, встановлення стандартів оцінювання та контроль за роботою групи залучених фахівців з оцінювання;
- управління кадровими і фінансовими ресурсами;
- керівництво колективом;
- стратегічне і глобальне мислення;
- прогнозування та здатність вирішувати проблеми.

Особисті якості

Фахівець з оцінювання повинен також мати певні особисті якості.

- здатність працювати в колективі і співпрацювати з іншими людьми;
- здатність об'єднувати зусилля різних зацікавлених сторін;
- комунікабельність;
- розвинені навички підготовки документів;
- аналітичні уміння;
- уміння вести перемовини;
- знання мови з урахуванням особливостей регіону, в якому проводиться оцінювання.

Конфлікт інтересів

Фахівець з оцінювання не має права проводити оцінювання або, якщо він почав оцінювати, продовжувати оцінювання, без попереднього з'ясування всіх обставин, які можуть, або могли б вплинути на його незалежність та неупередженість, або викликати конфлікт інтересів. Обов'язок з'ясування таких обставин є постійною вимогою протягом всього процесу оцінювання. До таких обставин належать:

- будь-які особисті або ділові відносини фахівця з оцінювання з зацікавленими сторонами в оцінюванні;
- будь-яка пряма чи опосередкована, фінансова або інша зацікавленість фахівця з оцінювання в результатах оцінювання;
- попередня діяльність фахівця з оцінювання в будь-якій іншій якості, крім фахівця з оцінювання, на користь зацікавленої в оцінюванні сторони.

Фахівець з оцінювання має інформувати замовників про будь-які конфлікти інтересів до початку проведення оцінювання та в будь-який момент, коли такий конфлікт інтересів виникає. Сюди належать випадки виникнення конфлікту інтересів, що торкається як фахівця з оцінювання, так і зацікавленої сторони.

У таких випадках фахівець з оцінювання може погодитись на проведення оцінювання, якщо він впевнений у своїй здатності проводити оцінювання з дотримання повної незалежності та нейтралітету, що забезпечують його повну об'єктивність, та при вираженому погодженні сторін зацікавлених в оцінюванні. Конфлікт інтересів, у випадку його виникнення, повинен бути максимально відкритим та врахований таким чином, щоб процес та результати оцінювання не були спотворені та щоб не надати негативного впливу на хід і результати оцінювання та не підривати довіру до результатів оцінювання. Також інформація про конфлікти інтересів повинна бути чітко викладена у звітах про результати оцінювання.

Автономність

Процес оцінювання відбувається автономно від процесів управління та прийняття рішень. Ця автономність гарантує свободу вибору для осіб, які приймають рішення.

Об'єктивність

Фахівець з оцінювання завжди повинен діяти максимально об'єктивно у процесі оцінювання стосовно усіх зацікавлених сторін.

Неупереджене проведення оцінювання

Проведене оцінювання повинно враховувати різні точки зору учасників і причетних осіб з приводу предмета і результатів оцінювання. І звіти, і весь процес оцінювання повинні відображати неупереджену позицію фахівця з оцінювання або групи фахівців з оцінювання. Оцінювання повинно проводитися сумлінно і, по можливості, незалежно від особистих пристрастей.

Повна і сумлінна перевірка

У процесі проведення оцінювання об'єкт оцінювання повинен піддаватися ретельній перевірці на предмет виявлення його сильних і слабких сторін, з тим, щоб надалі його переваги могли бути вдосконалені, а вплив недоліків зведено до мінімуму.

Врахування контексту (умов) проведення оцінювання

Контекст оцінювання повинен бути досить детально досліджений і проаналізований, щоб можна було визначити можливий вплив контексту на об'єкт оцінювання.

Ідентифікація учасників і зацікавлених осіб (стейкхолдерів)

Фахівець з оцінювання має визначити коло осіб, що беруть участь в оцінюванні або причетних до нього, щоб їх інтереси і потреби були заздалегідь визначені і враховані по можливості ще на етапі планування проведення оцінювання.

Роз'яснення мети оцінювання

Мета і завдання оцінювання мають бути узгоджені із замовником та донесені зацікавленим сторонам. Фахівець з оцінювання повинен брати до уваги непередбачувані обставини і вносити відповідні зміни до мети і завдань оцінювання. Фахівці з оцінювання повинні фіксувати всі зміни у відповідні документи, а також причини, які потягли за собою ці зміни. Якщо ці зміни значно вплинуть на характер та очікувані результати оцінювання, фахівець з оцінювання повинен своєчасно проінформувати замовника і інших зацікавлених сторін (за відсутністю вагомості причини зробити протилежне, до того як продовжити роботу) про зміни та їх можливий вплив. Фахівці з

оцінювання повинні бути максимально точні щодо своїх власних інтересів і цінностей, інтересів замовників і інших зацікавлених сторін щодо проведення та підсумків оцінювання.

Завдання і сфера оцінювання

Завдання і сфера оцінювання є найважливішими компонентами, що визначають методологію оцінювання і обсяг необхідних ресурсів.

Завдання оцінювання повинні впливати з мети оцінювання. Завдання повинні бути реалістичними і досяжними з урахуванням інформації, яка може бути зібрана в ході оцінювання. Вони повинні бути зрозумілі всім зацікавленим сторонам і узгоджені між ними.

Сфера оцінювання визначає його межі і адаптує завдання і критерії оцінювання до існуючої ситуації. У ній також повинні чітко обумовлюватися терміни, стадії проведення, географічний район і масштаби участі зацікавлених сторін та визначатися допустимі межі, за які оцінювання не повинне виходити.

Критерії оцінювання

При розробці оцінювання слід чітко обумовлювати критерії оцінювання, на підставі яких буде проводитися аналіз об'єкта оцінювання.

Найчастіше використовуються такі критерії оцінювання: значимість, результативність, ефективність, вплив, задоволеність клієнтів і стійкість. При оцінюванні гуманітарної діяльності можна також використовувати наступні критерії: охоплення, координація, послідовність, взаємозв'язок і захист. Не всі перераховані вище критерії можуть використовуватися при проведенні кожного оцінювання.

Методологія оцінювання

Методологія оцінювання, яка використовується при зборі даних, аналізі та залученні зацікавлених сторін, повинна бути ґрунтовною та продуманою: оцінювання має бути максимально об'єктивним, інформація – значимою, достовірною та достатньою для вирішення завдань оцінювання, аналіз - повним, справедливим і неупередженим.

Вибір методів залежить від необхідної інформації та характеру даних. Дані повинні надходити з самих різних джерел для забезпечення їх точності, значимості та достовірності і для

врахування інтересів всіх зацікавлених сторін. Крім того, повинні вказуватися недоліки обраних методів оцінювання. Ключові висновки мають бути обґрунтовані шляхом триангуляції.

Надійні джерела інформації

Використовувані при проведенні оцінювання джерела інформації повинні бути детально описані та підтверджені переконливими документальними доказами для того, щоб можна було оцінити надійність і адекватність інформації. Члени групи з оцінювання повинні мати можливість заявляти про свою незгоду з певними думками та рекомендаціями. Будь-які не врегульовані розбіжності в рамках групи повинні відобразитися в звіті.

Валідність інформації

Процедури збору інформації повинні відбиратися або розроблятися, а потім використовуватися таким чином, щоб забезпечити надійність і адекватність отриманих результатів цілям проведеного оцінювання.

Систематична перевірка інформації

Необхідно перевіряти і систематично аналізувати якісну і кількісну інформацію, що використовується в ході оцінювання для того, щоб було можливо відповісти на поставлені перед фахівцями з оцінювання питання. У випадку виявлення помилок фахівець з оцінювання зобов'язаний виправляти будь-які недоліки.

Обґрунтування висновків

Отримані в ході оцінювання висновки повинні бути чітко обґрунтовані для того, щоб зацікавлені в оцінюванні сторони могли їх проаналізувати й оцінити.

Неупередженість звіту

Необхідно виключити вплив емоцій і упереджень причетних осіб на підготовку фінального звіту з тим, щоб він відображав достовірні результати оцінювання.

Мета-оцінювання

Для того, щоб зробити можливим мета-оцінювання, результати оцінювання повинні бути у відповідній формі задокументовані та архівовані. Саме оцінювання повинно піддаватися аналізу за стандартами оцінювання для того, щоб після завершення

оцінювання співпричетні особи могли отримати детальну інформацію про сильні і слабкі сторони оцінювання.

Відповідальність за роботу і її результати

Фахівці з оцінювання відповідають за чітке, точне і добре викладене у письмовій та/або усній формі перерахування недоліків, результатів та рекомендацій оцінки.

Аргументація

Аргументація і процедури, які використовуються для інтерпретації результатів, повинні бути ретельно описані, в такому випадку створена основа для отримання ціннісних суджень буде максимально ясною.

Обсяг і збір інформації

Вибір видів даних і обсяг інформації, що збирається в процесі оцінювання, повинні забезпечити можливість роботи над досліджуваними питаннями по об'єкту оцінювання, і одночасно враховувати потребу в інформації замовників та інших зацікавлених сторін.

Прозорість оціночних суджень

Перспективи і аргументація, на які спирається інтерпретація результатів, описуються так, щоб підстави оціночних суджень були чіткі і прозорі.

Результативність оцінювання

Оцінювання має відповідати ресурсам, що були виділені на його проведення, та відповідати меті і завданням.

Звіт оцінювання

Остаточний звіт про проведене оцінювання повинен бути викладений доступною мовою і повинен мати логічну структуру, що включає підкріплені фактичними даними результати, висновки, уроки та рекомендації, і не повинен містити інформацію, яка не має відношення до загального аналізу. Звіт повинен бути складений таким чином, щоб зазначена у ньому інформація була доступною і повною.

Інформація повинна подаватися таким чином, щоб у читача, що не є фахівцем з оцінювання, склалося чітке розуміння висновків дослідження.

Звіт обов'язково має містити відповіді на питання оцінювання.

У звіті має міститися в доступному вигляді наступна інформація:

- назва об'єкта оцінювання (тобто діяльності, політики/ програми/ проекту тощо);
- дати проведення оцінювання;
- зміст, включаючи додатки;
- імена фахівців з оцінювання та найменування та адреса організації, що проводила оцінювання;
- найменування та адреса замовника оцінювання.

Резюме звіту:

Звіт про оцінювання повинен містити резюме. Резюме являє собою короткий опис основних елементів звіту про оцінювання. Для розширення кола потенційних читачів резюме має бути коротким (2-3 сторінки) і повинно виділятися з решти звіту.

- короткий опис об'єкта оцінювання;
- опис умов, існуючого положення та інших пов'язаних з об'єктом оцінювання питань;
- цілі та завдання оцінювання;
- інформацію про потенційних користувачів звіту про оцінювання;
- короткий опис методології, включаючи обґрунтування вибору методології, використані джерела даних, методи збору і аналізу даних, що застосовувалися і основні обмеження;
- найбільш важливі результати і висновки;
- основні рекомендації.

Звіт повинен міститися чіткий опис об'єкта оцінювання, включаючи структуру оцінювання і/ або ланцюг очікуваних результатів і передбачуваного впливу, стратегію здійснення та ключові припущення, роль і внесок зацікавлених сторін в політику, програму, проект).

До числа інших важливих елементів відносяться: важливість, мета, сфера і масштаби діяльності об'єкта оцінювання; опис бенефіціарів та зацікавлених сторін.

Опис об'єкту оцінювання повинен бути як можна більш коротким, але при цьому містити всю важливу інформацію. Якщо укладачі звіту вважають за необхідне включити додаткові дані, то їх опис, включаючи структуру оцінювання, можна привести в додатку до звіту.

Звіт повинен містити опис сторін, що беруть участь у діяльності об'єкта оцінювання, їх ролі і внески.

Звіт повинен містити роз'яснення щодо критеріїв оцінювання, які використовувалися у процесі оцінювання. У звіті слід обґрунтовувати, чому той чи інший критерій був використаний при проведенні оцінювання, а також вказати обмеження в оцінюванні.

У звіті про оцінювання повинно викладатися чітко роз'яснення завдань оцінювання.

Звіт повинен містити методологію оцінювання. Опис методології має включати:

- джерела даних;
- опис методів збору даних і аналізу;
- при необхідності цільові і базові показники;
- інформацію про групу з оцінювання, включаючи участь окремих членів групи;
- опис плану оцінювання;
- перерахування ключових обмежень.

Додатки повинні бути повними і значущими. Вони підвищують корисність і достовірність звіту. Додатки повинні містити наступну інформацію:

- більш детальні дані по кожному з перерахованих вище питань;
- опис інструментів збору даних (обстежень, контрольних переліків і т.д.);
- опис системи забезпечення якості даних за допомогою контролю за збором даних та нагляду;
- при необхідності більш поглиблений аналіз обмежень.

До числа додаткових допоміжних даних, що відносяться до оцінювання, які слід включати в додатки, відносяться:

- список опитаних осіб (якщо це дозволяють міркування конфіденційності) і відвіданих об'єктів;
- інструментарій збору даних (копії опитувальників, обстежень і т.д.);
- технічне завдання на проведення оцінювання;
- список скорочень.

Своєчасність оцінювання

Оцінювання має бути здійснене настільки вчасно, щоб результати могли бути використані для вдосконалення політики/ програми/ проекту.

Ключові проміжні та кінцеві результати повинні своєчасно доводитися до відома замовників для того, щоб забезпечити своєчасне використання результатів.

Чесність переговорів

Фахівці з оцінювання повинні намагатися забезпечити прямоту і чесність для всього процесу оцінювання. Фахівці з оцінювання повинні проводити чесні переговори з замовниками та співпричетними особами про витрати, завдання, обмеження методології, характер очікуваних результатів і використання інформації, отриманої за підсумками оцінювання. Ініціювання дискусії та роз'яснень з даних питань є, насамперед, відповідальністю фахівця з оцінювання, а не замовника.

Фахівець з оцінювання зобов'язаний попереджати замовників про можливі зміни у методології та практиці проведення оцінювання, бути відкритими для діалогу в ході всього процесу оцінювання.

Повне і чесне оцінювання

Фахівці з оцінювання повинні діяти чесно і сумлінно протягом всього процесу оцінювання. Оцінювання повинно бути повним і чесним в області аналізу і надання звіту про недоліки і переваги оцінюваної політики/ програми/ проекту так, щоб були враховані переваги і вказані проблемні області. Фахівці з оцінювання не повинні спотворювати свої процедури, дані та результати. У розумних межах вони повинні намагатися запобігати або усувати випадки неналежного використання їх роботи іншими.

Якщо фахівці з оцінювання вважають, що певні процедури або діяльність можуть стати джерелом появи інформації або

висновків, що вводять в оману, вони відповідальні за те, щоб проінформувати зацікавлених осіб про свої побоювання та їх причини.

Якщо обговорення з замовником не змогло вирішити цих проблем, фахівець з оцінювання повинен відмовитися від проведення цього оцінювання. Якщо відмова від пропозиції є неприйнятною, фахівець з оцінювання повинен проконсультуватися зі своїми колегами або співпричетними особами про те, яким чином продовжувати діяти.

Планування та проведення оцінювання не повинні негативно позначатися на правах і благополуччі окремих осіб. Необхідно інформувати про можливі негативні наслідки всіх осіб, що беруть участь в оцінюванні, і обговорити можливі передбачувані наслідки дотримання цієї норми для оцінки.

Фахівці з оцінювання повинні проводити з урахуванням сформованих умов належне обговорення, припущень, теорій, методів, результатів і даних аналізу, які мають істотний вплив на тлумачення результатів оцінювання. Дане положення відноситься до всіх аспектів оцінювання: від її початкової розробки до кінцевого використання її результатів.

Фахівці з оцінювання повинні нести відповідальність за завершення проведення оцінювання в розумні заплановані терміни, визнаючи при цьому безпрецедентні затримки, зумовлені дією факторів, непідконтрольних фахівцю з оцінювання.

Поширення результатів оцінювання

Результати оцінювання повинні бути доступні, наскільки це можливо для всіх сторін, які причетні до оцінювання, а також інших осіб, які виявляють бажання ознайомитися з результатами оцінювання. При доведенні інформації про оцінювання повинна бути дотримана цілісність результатів, які б способи і носії для поширення не були б вибрані. Проте умови розголошення результатів оцінювання визначає замовник.

Права людини

Оцінювання має бути сплановано та проведено з належною повагою щодо зацікавлених сторін (враховуючи такі фактори, як права людини, гідність і справедливість). Відповідно до положень Загальної декларації прав людини ООН та інших конвенцій щодо захисту прав людини фахівці з оцінювання у

своїй діяльності повинні керуватися загальнолюдськими цінностями.

Фахівці з оцінювання повинні усвідомлювати відмінності в культурі, місцевих звичаях, релігійних переконаннях і обрядах тощо. Фахівець з оцінювання має враховувати наслідки використання інформації про людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією, про осіб з обмеженими можливостями, про нетрадиційні для окремої общини ролі жінок та чоловіків, про етнічну приналежність при плануванні та здійсненні оцінювання, звітності та оприлюдненні результатів оцінювання.

Людське спілкування

Фахівці з оцінювання повинні поважати людську гідність і цінувати взаємодію учасників з іншими людьми, пов'язаними з оцінюванням так, щоб ці учасники не відчували загрози.

Фахівці з оцінювання повинні уникати приниження гідності та почуття самоповаги осіб, з якими вони вступають в контакт в процесі дослідження. Знаючи, що нерідко оцінка може негативно позначатися на інтересах окремих зацікавлених сторін, фахівці з оцінювання повинні проводити оцінку і поширювати інформацію про її мету та результати таким чином, який би чітко демонстрував повагу гідності та значущості зацікавлених сторін.

Фахівці з оцінювання повинні забезпечити завчасне інформування про інтерв'ю, відбирати у них якомога менше часу і поважати їх право на особисте життя.

Фахівці з оцінювання повинні поважати право всіх співробітників на довічне подання їм інформації та забезпечувати неможливість відстеження особи, який представив конфіденційну інформацію. Крім того, вони повинні інформувати учасників про масштаби і межі конфіденційності. Фахівці з оцінювання повинні забезпечувати захист анонімності та конфіденційності респондентів та інформаторів. Будь-яка інформація, доведена конфіденційно до відома фахівця з оцінювання однієї із зацікавлених сторін, не повинна доводитись їм до відома іншої сторони, за винятком випадків, якщо на це є згода іншої сторони або цього вимагає закон.

Фахівці з оцінювання не повинні оцінювати результати роботи окремих співробітників або учасників політики/ програми/

проекту, і при оцінюванні управлінських функцій їм слід належним чином враховувати цей принцип.

Фахівці з оцінювання несуть відповідальність за виявлення питань і результатів, які можуть не мати безпосереднього відношення до їх Технічного завдання.

У зв'язку з тим, що негативні або критичні висновки оцінювання повинні викладатися гранично ясно, іноді подібні результати можуть обмежувати інтереси замовника або причетних осіб. У такому випадку фахівці з оцінювання повинні прагнути максимізувати вигоди і знизити ймовірність заподіяння будь-якої шкоди, що може виникнути, за умови, що це не спричинить за собою порушення цілісності результатів оцінювання. Фахівці з оцінювання повинні обережно приймати рішення щодо необхідності відмовитися від вигід від проведення оцінювання або використання певних оціночних процедур через існуючі ризики або ймовірності нанесення збитку. У міру можливостей дані питання повинні бути передбачені під час обговорення умов проведення оцінювання.

Якщо фахівці з оцінювання розкривають випадки обману, посадових проступків, зловживання службовим становищем і порушення прав, то вони повинні конфіденційно інформувати замовників оцінювання для проведення відповідних розслідувань. Оцінювання не повинне використовуватися для прийняття кадрових рішень щодо окремих співробітників або підміняти собою процес кадрового управління.

Винагорода за оцінювання

Фахівець з оцінювання обговорює з замовником прийнятні дати проведення оцінювання. Гонорар за проведення оцінювання повинен бути узгодженим з замовником. Фахівець з оцінювання не повинен погоджуватися на проведення оцінювання до досягнення домовленості із замовником на відповідну винагороду за оцінювання.

Формальні домовленості

Відносини між фахівцем з оцінювання і замовником, повинні з самого початку побудовані на основі взаємоповаги і довіри. Зобов'язання договірних сторін з приводу оцінювання (що, ким, коли і яким чином має бути зроблено) повинні бути зафіксовані в письмовій формі, з тим, щоб партнери були зобов'язані виконати всі поставлені умови або могли їх формально переглянути. Фахівець з оцінювання повинен провести

попереднє обговорення (або декілька обговорень) із замовниками до підписання договору. В угодах про оцінювання повинні обумовлюватися принаймні наступні аспекти: фінансування, терміни, коло осіб, що беруть участь в оцінювання, звіти, які повинні бути підготовлені або опубліковані, методологія і процедури, що використовуються. Наявність такої угоди зменшує ймовірність виникнення непорозумінь між договірними сторонами і полегшує його врегулювання у разі виникнення. Фахівець з оцінювання повинен вивчити, чи є корисним включення в договір елементів зовнішньої підтримки або арбітражу. Фахівці з оцінювання повинні обговорити із замовниками питання конфіденційності, приватності, зв'язок і право власності на результати і звіти оцінювання, поширення результатів оцінювання з метою максимальної його корисності

Поінформованість сторін

Фахівець з оцінювання має переконатися в тому, що зацікавлені сторони розуміють особливості процесу оцінювання та роль фахівця з оцінювання та зацікавлених сторін у цьому процесі. Фахівець з оцінювання повинен перед прийняттям на себе зобов'язань з проведення оцінювання переконатися в тому, що зацікавлені сторони зрозуміли умови та положення договору про проведення оцінювання, включаючи, зокрема, всі положення, що стосуються зобов'язань фахівця з оцінювання і сторін щодо конфіденційності, і висловили свою згоду з цими умовами і положеннями.

Орієнтація на послугу

Оцінювання повинно бути спроектовано так, щоб сприяти організаціям результативно виконувати вимоги широкої цільової аудиторії.

Рекламування діяльності фахівця з оцінювання

Фахівці з оцінювання мають право рекламувати свою діяльність професійним, правдивим та гідним чином.

Дотримання умов договору

Фахівці з оцінювання повинні дотримуватися умов, обумовлених у договорі, та проводити консультації із замовниками у разі необхідності внесення значних змін в дизайн або проведення оцінювання.

Захист інформації

Фахівці з оцінювання мають працювати в рамках законодавства про захист інформації і мати процедури, що забезпечують безпечно зберігання даних.

Захист інтелектуальної власності

Фахівці з оцінювання мають визнавати інтелектуальну власність і роботу інших. У разі використання методології іншого фахівця з оцінювання мають бути законні підстави для використання такої методології, яка не порушує інтелектуальні права власника методології.

Розрив договору

Фахівець з оцінювання, якщо він вважає це доцільним, може, проінформувавши зацікавлені сторони, припинити процедуру оцінювання, у випадку, якщо:

- він, з врахуванням всіх обставин справи та своєї компетенції, вважає, що намічена угода про оцінювання є незаконною або її неможливо виконати;
- він вважає, що здійснення чи продовження процедури оцінювання навряд чи приведе до отримання якісних результатів оцінювання.

Фахівець з оцінювання повинен знати, в який момент відмовитися від договору на оцінювання або розірвати його у зв'язку з неможливістю його реалізації, необ'єктивності або загрозою підірвати цілісність всього процесу.

ПРО ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ

Професійні стандарти фахівців з оцінювання створені за підтримки Інституту професійних кваліфікацій. Далі пропонуються визначення, що містять методичні рекомендації Інституту⁴.

Професійний стандарт – затверджені в установленому порядку вимоги до кваліфікації працівників, їх компетентностей, що визначаються роботодавцями і слугують основою для формування професійних кваліфікацій. Професійні стандарти описують вимоги до виконання працівниками трудових функцій (завдання професійної діяльності).

Професійні стандарти спрямовані на:

- підвищення ефективності роботи з управління трудовим потенціалом та підвищення якості праці;
- визначення посадових обов'язків працівників, планування їхнього професійного зростання;
- підвищення ефективності системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, у тому числі шляхом неформального навчання;
- підбір, розміщення та використання кадрів;
- обґрунтування рішень, що ухвалюються під час проведення атестації працівників тощо.

Професійні стандарти використовуються для:

- розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти, стандартів вищої освіти, освітніх (освітньо-професійних та освітньо-наукових) програм, навчальних програм і модулів для всіх форм та видів професійної підготовки, а також для розроблення навчально-методичних матеріалів до цих навчальних програм (модулів);

³ Інститут професійних кваліфікацій - www.ipq.org.ua.

⁴ «Порядок розроблення, затвердження та перегляду професійних стандартів» (Рекомендовано рішенням Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні від 23 січня 2015 року). - Інститут професійних кваліфікацій www.ipq.org.ua.

- проведення оцінки відповідності компетентностей працівників, випускників навчальних закладів вимогам професійного стандарту;
- використання у сфері управління персоналом, в тому числі його сертифікації та атестації;
- професійної орієнтації населення, в тому числі учнів та студентів навчальних закладів, працівників та безробітних;
- використання під час проведення процедур підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб;
- формування єдиних критеріїв виконання вимог до здатностей (компетентностей) особи, незалежно від шляхів їх отримання.

Структурою професійних стандартів передбачено, що професійна (трудова) діяльність розподіляється на структурні елементи – основні трудові функції, для кожної з яких встановлюються вимоги до знань, умінь, працівника та критерії виконання цих вимог.

Трудова функція – складова частина виду трудової діяльності, що являє собою інтегрований (відносно автономний) набір трудових дій, що визначається технологічним процесом та передбачає наявність здатностей (компетентностей), необхідних для їх виконання.

Трудова дія – найпростіша виробнича операція (складова частина трудової функції), яка здійснюється працівником разом з іншими трудовими діями для виконання окремої трудової функції.

Функціональний аналіз – поетапне виявлення та послідовний опис ієрархії трудових функцій у сфері трудової (професійної) діяльності.

ПРОЕКТ

Федерація роботодавців України
Українська асоціація оцінювання

Професійний стандарт

УАОФО001
(позначення стандарту)

Фахівець з оцінювання

1. Паспорт професійного стандарту

1.1 Основна мета виду професійної діяльності - об'єктивна характеристика результатів і впливу політик, програм і проектів

1.2. Вид економічної діяльності (код КВЕД ДК009: 2010):

Секція М	Професійна, наукова та технічна діяльність	Розділ 72	Наукові дослідження та розробки	Група 72.2 Клас 72.20	Дослідження й експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук
-------------	--	--------------	---------------------------------	--------------------------------	--

1.3. Назва професійної діяльності (код КП ДК 003: 2010):

Розділ	Підрозділ	Підклас
2	24	249
Професіонали	Інші професіонали	Професіонали, що не входять в інші класифікаційні угруповання

1.4. Професія: фахівець з оцінювання результатів і впливу політик, програм і проектів, 2491.

1.5. Вимоги до державної сертифікації: не підлягає сертифікації.

2. Загальні вимоги до професійної діяльності

2.1. Загальні компетенції:

Код	Загальні компетенції
GC01	Відповідально ставитися до професійної діяльності
GC02	Володіти професійною лексикою
GC03	Ефективно працювати як в команді, так і самостійно
GC04	Виконувати вимоги професійної етики
GC05	Швидко та ефективно вирішувати конфліктні ситуації

2.2. Базові професійні компетенції:

Код	Базові професійні компетенції
PCУАО 001	Знати професійні стандарти діяльності фахівця з оцінювання політик, програм, проектів
PCУАО 002	Знати вимоги професійної етики, у т. ч. конфлікту інтересів
PCУАО 003	Знати основи проектної діяльності управління проектами
PCУАО 004	Знати основні вимоги сучасних стандартів якості менеджменту
PCУАО 005	Уміти визначати і формулювати мету діяльності
PCУАО 006	Уміти визначати і формулювати безпосередні результати і довгостроковий вплив діяльності
PCУАО 007	Уміти збирати, аналізувати та інтерпретувати необхідні дані для аналізу

PCУАО 008	Уміти оцінити надійність і достовірність даних
PCУАО 009	Уміти застосовувати якісні методи дослідження
PCУАО 0010	Уміти застосовувати кількісні методи дослідження
PCУАО 0011	Уміти робити висновки і давати рекомендації
PCУАО 0012	Уміти дипломатично взаємодіяти з людьми в рамках професійної діяльності
PCУАО 0013	Уміти конструювати системи методів для кожного об'єкта оцінювання із врахуванням мети оцінювання
PCУАО 0014	Уміти звітувати за результатами діяльності та готувати звітні документи
PCУАО 0015	Уміти візуалізувати результати дослідження

3. Узагальнений опис трудових функцій професійного стандарту

Трудова функція	Трудова дія - КОД
Найменування	Найменування
1. Організація і проведення оцінювання потреб, можливостей, результатів і впливу	Сформувати методику оцінювання - УАО001 Сформувати інструментарій оцінювання - УАО002 Виконати якісний аналіз документів - УАО003 Дослідити стейкхолдерів стратегії/ політики/ програми/ проекту з точки зору мети оцінювання- УАО004 Зібрати дані для аналізу, здійснити якісний/ кількісний аналіз даних - УАО005 Сформулювати висновки і рекомендації- УАО006 Підготувати письмовий документ (звіт) про результати оцінювання- УАО007

2. Організація і проведення моніторингу політики, програми, проекту	Сформувати методику моніторингу - УАО008 Сформувати індикатори моніторингу - УАО009 Обрахувати (визначити) індикатори - УАО010 Інтерпретувати динаміку індикаторів за результатами декількох обрахунків- УАО011 Сформулювати висновки - УАО012 Підготувати письмовий документ (звіт) про результати моніторингу - УАО013
---	---

4. Опис трудових функцій

Трудова функція 1: Організація і здійснення оцінювання потреб, можливостей, результатів і впливу

Код - Трудова дія	Необхідно уміти	Необхідно знати
УАО001 - Сформувати методику оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> - Поєднувати методи дослідження для отримання запланованого унікального результату; - визначати питання оцінювання; - визначати межі оцінювання; - планувати ресурси, необхідні для здійснення оцінювання, відповідно до обраних методів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Методи дослідження соціальних, економічних і політичних процесів; - принципи додатковості методів дослідження; - теорії ризиків та обмежень; - основи управління проектами.
УАО002 - Сформувати інструмента-	<ul style="list-style-type: none"> - Формулювати питання для оцінювання; - обирати адекватні 	<ul style="list-style-type: none"> - Можливості та обмеження застосування методів

рій оцінювання	(найменш затратні і найбільш результативні) методи для досягнення мети оцінювання.	дослідження; - ресурсний потенціал та потреб політики, програми, проекту в оцінюванні.
УАО003 - Виконати якісний аналіз документів	- Обирати документи для аналізу.	- Сучасні методи якісного аналізу інформації.
УАО004 - Дослідити стейкхолдерів політики/ програми/ проекту з точки зору мети оцінювання	<ul style="list-style-type: none"> - Взаємодіяти з індивідами і групами людей; - виявляти і фіксувати думки людей. 	<ul style="list-style-type: none"> - Принципи соціальної класифікації; - методи визначення громадської думки, думки окремої соціальної групи та індивідуума;
УАО005 - Зібрати, проаналізувати та здійснити синтез даних, встановити причинно-наслідкові зв'язки	- Визначати необхідні джерела інформації, отримувати дані, інтегрувати дані з різних джерел, обробляти та робити відповідні висновки.	- Зовнішнє середовища об'єкту оцінювання.
УАО006 - Сформулювати	- Інтерпретувати зібрані дані та перетворити їх у форми, необхідні	- Можливості пояснити залежність між двома або більше

висновки і рекомендації	для ухвалення управлінських рішень.	явищами.
УАО007 - Підготувати письмовий документ (звіту) про результати оцінювання	- Доступно, логічно, обґрунтовано, лаконічно дати відповіді на запитання оцінювання.	- Лексику тієї сфери, у якій здійснюється оцінювання, у достатній мірі мову, якою формується звіт.

Трудова функція 2: Організація і проведення моніторингу процесу здійснення політики, програми, проекту

Код - Трудова дія	Необхідно уміти	Необхідно знати
УАО008 - Сформувавши методіку моніторингу	- Поєднувати методи дослідження для отримання запланованого унікального результату; - визначати періодику моніторингу; - планувати ресурси, необхідні для здійснення моніторингу, відповідно до обраних методів.	- Методи дослідження соціальних, економічних і політичних процесів; - принципи додатковості методів дослідження; - теорію ризиків і обмежень; - основи управління проектами.
УАО009 - Сформувавши індикатори моніторингу	- Визначати індикатори відповідно до мети моніторингу і ресурсів, які можна залучити у процесі моніторингу.	- Принципи визначення індикаторів із соціальних, економічних і політичних процесів.

УАО010 Обрахувати (визначити) індикатори	- Узагальнювати інформацію, використовуючи математичні та статистичні методи обробки даних, сучасні інструменти обробки та візуалізації даних.	- Методи збору, обробки і збереження інформації в організації; - основні джерела офіційної інформації про соціальні, економічні, політичні процеси.
УАО011 Інтерпретувати динаміку індикаторів за результатами декількох обрахувань	- Здійснювати аналіз та синтез даних; - встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; - робити висновки відповідно до динаміки індикаторів.	- Методи інтерпретації динаміки даних; - основи екстраполяції даних.
УАО012 Формулювати висновки	- Інтерпретувати зібрані дані та перетворити їх у форми, необхідні для ухвалення управлінських рішень.	- Можливості пояснити залежність між двома або більше явищами.
УАО013 Підготувати письмовий документ (звіт) про результати моніторингу	- Доступно, логічно, обґрунтовано, лаконічно дати відповіді на запитання оцінювання.	- Лексику тієї сфери, у якій здійснюється оцінювання, у достатній мірі мову, якою формується звіт.

Дата наступного перегляду стандарту - 18 березня 2017 року.

Українська асоціація оцінювання (УАО) створена у липні 2011 року як всеукраїнська неурядова професійна мережа у сфері оцінювання (спочатку як FaceBook група 4 липня 2011 р., потім - як регулярна платформа для обміну досвідом та інформацією серед фахівців з оцінювання). 27 червня 2013 року асоціація набула офіційного статусу громадської організації.

За період свого існування УАО провела базове дослідження «Стан розвитку оцінювання в Україні: попит, пропозиція, інституціоналізація»; здійснила оцінювання потреб та інтересів учасників своїх членів. У партнерстві з іншими організаціями створила тренінговий курс «Абетка оцінювання проектів та програм» (з 2013 р. викладається щороку), та Глосарій термінів з моніторингу та оцінювання.

У 2016 році члени УАО сформували принципи і стандарти професійної діяльності фахівців з оцінювання. Представники УАО регулярно беруть участь в міжнародних конференціях з оцінювання, є організаторами низки скайп-конференцій з асоціаціями оцінювання інших країн.

УАО є членом низки міжнародних асоціацій (Європейської мережі національних асоціацій оцінювання; Євразійського альянсу національних асоціацій оцінювання тощо).

УАО є підписантом "Чіангмайської декларації громадянського суспільства щодо об'єднання зусиль з метою удосконалення оцінювання" на Міжнародному форумі ініціативи EvalPartners.

Українська асоціація оцінювання в інтернеті:

ukreval.org; evalprof.org

<https://www.facebook.com/groups/Ukr.evaluationsociety/?ref=bookmarks>

Дизайн обкладинки: Інна Пильгун

Підписано до друку 30.03.2016. Гарнітура «Calibri».
Формат 60x84 1/16. Папір крейдований. Друк офсетний. Умовно друківаних аркушів 1,86.
Наклад – 1000 прим.

Замовлення № 01/0316 – від 29/03/2016 р.
Віддруковано: ФОП Філімончук М.М. Тел.: (044) 403-54-20
Дизайн та верстка: ФОП Корусь О.В. Тел.: (044) 222-63-42
www.art-ok.com.ua